

Meditsiinidoktor Aive Liigant

Toomas Asser – Tartu Ülikooli närvikliinik

28. jaanuaril 2004 kaitses Tartu Ülikooli arstiteaduskonna nõukogu ees doktoriväitekirja Aive Liigant. Doktoritöö "Kesknärvisüsteemi primaarsete kasvajate epidemioloogia Eestis 1986–1996, kliinilised iseärasused, haigestumus, elulemus ja prognoosi mõjutavad tegurid" ("Epidemiology of Primary Central Nervous Tumours in Estonia from 1986 to 1996. Clinical Characteristics, Incidence, Survival and Prognostic Factors.") valmis Tartu Ülikooli närvikliinikus professor Toomas Asseri juhendamisel. Tööd oponeeris meditsiinidoktor Merja Kallio Helsingi Ülikooli keskhaiglast. Oponent tõi tunnustavalt esile töö suure mahu ning tulemuste usaldatavuse. See omakorda võimaldab usaldusväärselt võrrelda ajukasvajate ravi tulemusi Eestis teiste riikidega ning teha selle alusel ka tervishoiupoliitilisi otsuseid.

Töö eesmärgiks oli uurida haigestumust kesknärvisüsteemi kasvajatesse Eestis, võrrelda saadud tulemusi varasemate uuringute andmetega, välja selgitada kesknärvisüsteemi kasvajatega haigete elulemus ja selle muutumine aastate vältel, leida patsientide prognoosi mõjutavad tegurid ning hinnata kasvajate registreerimise kvaliteeti Eesti vähiregistris.

Kokku registreeriti 1665 emast kesknärvisüsteemi primaarse kasvaja juhtu. Kesknärvisüsteemi kasvajate histoloogiline jaotuvus Eestis on üldjoontes võrreldav teistes sarnastes uuringutes tooduga. Kasvajate haigestumuskordaja oli 9,8/100 000, vanuse järgi standarditud haigestumuskordaja 8,5/100 000. Uuringu tulemuste võrdlemisel Eestis aastatel 1951–1970 tehtud uuringu tulemustega selgus, et statistiliselt oluline haigestumuse suurenemine esines astrotsütoomi, glioblastoomi ja meningioomi grupis. Haigestumuse vanuskordaja suurenes kõikides vanuserühmades. Sarnane trend on iseloomulik ka teistele rahvastiku-uuringutele. Üheks põhjuseks võivad siin olla paranenud diagnostikavõimalused, samal ajal ei saa välistada ka mõningate teiste tegurite toimet. Kesknärvisüsteemi kasvajate ühe aasta tegelik elulemusmäär oli 59% ja viie aasta

elulemusmäär 46%. Kõikide kasvajavormide korral sõltus elulemus patsientide vanusest: mida vanem oli patsient, seda lühem oli elulemus. Teiste riikidega võrreldes on Eestis elulemusnäitajad mõne kasvajavormi, eriti anaplastiliste astrotsütoomide osas halvemad. Selle põhjuseks on ilmselt teatud probleemid histoloogilises diagnostikas, samuti puudujäägid nende haigete kompleksravis ja kindlate ravijuhiste puudumine. Eesti vähiregistrisse oli kantud 60% patsientidest: glioomidest 98%, meningioomidest 11% ja neurinoomidest 9%. See näitab, et histoloogilisel mitteralliigsete ajukasvajate registreerimine Eestis on puudulik.

Uurimistulemuste alusel on valminud 4 publikatsiooni, millest 3 on avaldatud rahvusvahelise levikuga ajakirjades ning üks ajakirjas Eesti Arst.

Aive Liigant on sündinud 18. novembril 1964. aastal Tartus. Keskkooli omandas Tartu 2. Keskkoolis. 1989. aastal lõpetas Tartu Ülikooli arstiteaduskonna ravi erialal. Aastatel 1989–1991 läbis neuroloogiainternatuuri ning seejärel töötas 7 aastat Jõgeva maakonna keskhaiglas. Aastatel 1994–2000 oli Aive Liigant Tartu Ülikooli närvikliiniku doktorant. Alates 2000. aastast on ta töötanud TÜ Kliinikumi neuroloogia osakonnas arst-õppejõuna ja Tartu Ülikooli närvikliinikus assistendina.

Meditsiinidoktor Andres Kulla

Toomas Asser – Tartu Ülikooli närvikliinik

11. veebruaril 2004 kaitses Tartu Ülikooli arstiteaduskonna nõukogu ees doktoriväitekirja Andres Kulla. Doktoritöö "Inimese astrotsütaarsete glioomide mesenhümaalse strooma molekulaarsed iseärasused" ("Molecular characteristics of mesenchymal stroma in human astrocytic gliomas") valmis TÜ närvikliinikus ja TÜ Kliinikumi patoloogiateenistuses professor Toomas Asseri juhendamisel. Tööd oponeeris professor Matti Haltia Helsingi Ülikooli Haartmani Instituudist. Oponent märkis tunnustavalt, et tegemist on väga heal tasemel originaalse, mahuka ning tervikliku neuropatoloogialase uurimistöoga.

Andres Kulla doktoridissertatsioon põhineb neljal originaalpublikatsioonil. Väitekirja käsitleb inimese astrotsütaarsete glioomide rakuvälise matriksi ja vaskulaarse strooma valgulisi ja molekulaarseid iseärasusi. Doktoritöö eesmärgiks oli nelja rakuvälise matriksi valgu (laminiini, fibronektiini, kollageen IV ja tenastiini) ekspressioonimustrite kirjeldamine inimese glioomides sihiga leida võimalikke korrelatsioone nende valkude esinemise ja pahaloomulisuse tunnuste ning makrofaagide infiltratsiooni vahel neis kasvajates, samuti püüda selgitada kõige maliigsemate glioomide (glioblastoomide) stroomaveresoonte histogeneetilist päritolu, kasutades selleks klonaalsete molekulaarse markerina kasvajate supressorgeeni TP53 mutatsioonide esinemist.

Uurimusest selgus, et rakuvälise matriksi valgu tenastiini ekspressioon on glioomides heterogeense iseloomuga, kuid korreleerub selgelt glioomide maliigsusastmega. Samuti leiti, et tenastiini ekspressioon on heas ruumilises korrelatsioonis makrofaagide infiltratsiooniga, millest saab järeldada, et tenastiin võib toimida makrofaagide migratsiooni moduleeriva tegurina nendes kasvajates. Lisaks selgitati molekulaargeneetilise analüüsi abil, et glioblastoomide stroomaveresooned ei pärine histogeneetiliselt primitiivsetest pluripotentsetest kasvajarakkudest. Kaudselt võib sellest järeldada, et need veresooned kujunevad kasvajat ümbritsevas

närvikoes leiduvatest veresoontest, nagu seda kirjeldab ka klassikaline angiogeneesiteooria. Uurimus lisab uut informatsiooni inimese astrotsütaarse rea glioomide mesenhümaalse strooma molekulaarsete iseärasuste kohta ning tulemused võivad olla aluseks glioomide vastu suunatud uute ravistrateegiatega väljatöötamisel.

Andres Kulla on sündinud 8. aprillil 1966. aastal Tartus. Tartu Ülikooli arstiteaduskonna ravi erialal lõpetas ta 1992. aastal. Aastatel 1992–1996 läbis erialase eriinternatuuri ja residentuuri ning omandas patoloogi kutse. Aastatel 1996–2001 oli ta Tartu Ülikooli närvikliiniku ning patoloogilise anatoomia ja kohtuarstiteaduse instituudi doktorant. Alates 1996. aastast on A. Kulla olnud Tartu Ülikooli Maarjamõisa haigla patoloogiaosakonna juhataja ja alates 1999. aastast TÜ Kliinikumi patoloogiateenistuse direktor. A. Kulla on täiendanud end patoloogia ja neuropatoloogia alal Regensburgi, Newcastle'i, Mainzi ja Bonni ülikoolis. A. Kulla on aastatel 1996–1998 töötanud TÜ patoloogilise anatoomia instituudi assistendina ning alates 2002. aastast lugenud neuropatoloogia kursust doktoriõppe neuroteaduste kooli programmi raames. A. Kulla teaduspublikatsioonide üldarv on 19, neist 11 on ilmunud rahvusvahelistes eelretsenseeritavates ajakirjades ja 2 rahvusvahelistes teadusartiklite kogumikes. Värske meditsiinidoktor Andres Kulla on abielus ning koos abikaasa Sirje Kullaga kasvatab peres 6 last.

Uued professorid arstiteaduskonnas

Tartu Ülikooli nõukogu valis 18. juunil 2004. a histoloogia ja embrüoloogia korralise professori ametikohale Andres Arendi.

Andres Arend on sündinud 8. oktoobril 1958. a. Ta lõpetas TÜ arstiteaduskonna 1983. aastal, 1986. a kaitses meditsiinkandidaadi väitekirja.

Ta on töötanud 1986. aastast alates TÜ anatoomia instituudis, kus alustas vanemlaborandina, jätkas 1991. a-st TÜ histoloogia ja embrüoloogia dotsendina, 1998. a histoloogia ja embrüoloogia õppetooli hoidjana ja alates 2003. a anatoomia instituudi juhatajana.

Andres Arend on teinud teadustööd erinevates valdkondades ja koostöös paljude instituutidega. Peamised teadustöö uurimisvaldkonnad on haava paranemise ja sidekoe regeneratsiooni uuringud, toitumisuuringud essentsiaalsete rasvhapete ja

antioksidantide mõjust, mao-kaksteistsõrmiksoole limaskestast terviklikkust tagavate protsesside ja haavandite tekkemehhanismide eksperimentaalne uurimine, kollakeha talitlust mõjutavate tegurite uurimine ning heterotoopse ossifikatsiooni tekke-mehhanismide uurimine.

Tartu Ülikooli nõukogu valis 18. juunil 2004. a meditsiinilise mikrobioloogia ja viroloogia korralise professori ametikohale Irja Lutsari.

Irja Lutsar on sündinud 20. juulil 1954. a. Ta lõpetas Tartu Ülikooli arstiteaduskonna pediatria eriala kiitusega 1978. a ja kaitses meditsiini doktori väitekirja 1995. a.

Irja Lutsar töötas aastatel 1979–1982 Võru rajooni keskhaigla lasteosakonna juhatajana. 1982.–1992. a töötas ta Tartu Ülikooli lastekliinikus peaarsti asetäitjana ravi alal ja samal ajal, 1988–1992, ka assistendina. Aastatel 1992–1995 ja 1998–1999 oli ta lastekliiniku nakkusosakonna juhataja. 1995.–1998. a täiendas ta end Euroopa Lasteinfektsionistide Seltsi stipendiaadina USA-s lasteinfektsioonide alal. Alates 1999. a töötas Irja Lutsar firmas Pfizer Ltd. kliinilise teaduse osakonna asedirektorina ning aastast 2003 direktorina, juhtides vorikonasooli pediatrilist programmi.

Tema peamised uurimisvaldkonnad on kesknärvisüsteemi põletikulised haigused lastel, antibiootikumide farmakodünaamika/farmakokineetika seljaajuvedelikus, lapseea kombineeritud vaktsiinide efektiivsus ja taluvus Eesti lastel, *Streptococcus pneumoniae* (pneumokoki) resistentsus ja selle osatähtsus Eestis, vorikonasooli farmakokineetika ja taluvus immunokompromiteeritud lastel.